

Land	Danmark
Domstol	Vestre Landsret
Parter	Anonymiseret
Dato for afgørelse	17. marts 1986
Afgørelsestype	Dom
Status	Retskraftig
Dato for publicering i domsdatabasen	10. juni 2020
Omtalt i It-kontraktret, 2. udgave	s. 108, 223
Gengivet fra	Edb-retlige afgørelser 2, redigeret af Strange Beck og Ole Bruun Nielsen (1986) Dataforeningens Forlag

Resumé

Sagen angik ophævelse af en udviklingsaftale. Parterne var uenige om, hvorvidt der forelå en hævebegrundende mangel. Det blev lagt til grund, at systemet kun led af småfejl, der kunne afhjælpes i løbet af en dag. Kundens ophævelse var derfor uberettiget, på trods af at skønsmanden fastslog, at leverandøren ikke havde sat sig tilstrækkeligt grundigt ind i kundens behov og ønsker, og at dette var årsagen til en række forudgående forgæves afhjælpningsforsøg. Retten fandt, at leverandøren ikke skulle tilbagebetale vederlaget, og at leverandøren skulle afhjælpe manglerne som påstået.

Nøgleord: afhjælpningsret, ophævelse, mangler, leverandørens undersøgelsespligt, udviklingsaftale

VESTRE LANDSRETS DOM AF 17. MARTS 1986

B250/1984 - 7 AFD.

K

mod

S

AFHJÆLPNINGSRET: Sælgeren af et EDB-anlæg havde ikke tilstrækkeligt grundigt sat sig ind i, hvilke behov og ønsker køberen havde med hensyn til EDB-anlægget og havde derfor foretaget flere forgæves afhjælpningsforsøg. Der fandtes ikke herved at foreligge en så væsentlig misligholdelse, at køberen af den grund kunne hæve købet. Sælgeren tilpligtedes herefter inden for en vis frist at afhjælpe mangelen.

ERSTATNING: Sælgeren pålagt at erstatte køber et skønsmæssigt fastsat beløb for rentetab og ekstra udgifter til arbejds løn foranlediget af de forgæves afhjælpningsforsøg.

LITTERATUR: Blume, s. 116 f.

Ruth Nielsen, del I, s. 54 f.

I begyndelsen af 1982 rettede K henvendelse til EDB-firmaet S med henblik på overgang til EDB på K's virksomhed. I forlængelse af et møde mellem parterne den 15. marts 1982 fremsendte K en kravsspecifikation til S. Den 2. april 1982 fremsendte S en ordrebekræftelse, hvorefter anlæg og brugerprogrammel blev leveret i løbet af maj måned s.å. Selvom der var betydelige indkøringsvanskeligheder med anlægget, og disse forgæves blev søgt afhjulpet af S, fremsendte K den 12. juli 1982 fuld betaling til S, i hvilken forbindelse K dog gjorde opmærksom på sin utilfredshed med det hidtidige forløb.

Da anlægget herefter fortsat ikke kom til at fungere efter hensigten, forlangte K i brev af 9. september 1982 en garanti for, at anlægget kunne fungere som aftalt. K mente ikke at have opnået denne garanti ved et møde afholdt mellem parterne den 1. oktober 1982 og krævede derfor i brev af 5. oktober 1982 handelen hævet. Ved brev af 12. oktober 1982 afviste S dette krav og henviste i denne forbindelse til, at man efter gennemgang af K's kravsspecifikation mente, at samtlige punkter heri var opfyldt.

Under sagen nedlagde K påstand om tilbagebetaling af købesummen, godtgørelse for overarbejdsbetaling til K's bogholder i forbindelse med det forgæves forsøg på overgang til EDB samt godtgørelse for rentetab. Subsidiært påstod K S tilpligtet at afhjælpe de mangler, der var nævnt i syns- og skønsmændens rapport af 29. september 1983. Herudover krævede køberen sælgeren tilpligtet at betale en rentegodtgørelse samt godtgørelse for ekstra lønudgifter til køberens bogholder i forbindelse med det forgæves forsøg på overgang til EDB.

Sælgeren påstod sig frifundet.

Til støtte for sin principale påstand gjorde køberen gældende, at der forelå væsentlige mangler ved anlægget, som sælgeren forgæves havde forsøgt afhjulpet. Endvidere blev det gjort gældende, at der forelå en væsentlig forsinkelse, da mangelfri ydelse ikke var leveret rettidigt.

Til støtte for sin frifindelsespåstand anførte sælgeren, at der ikke forelå hævebegrundende væsentlige mangler, men alene nogle tilvirkningsjusteringer, som var tilbudt afhjulpet. Med hensyn til påstanden om forsinkede levering, afviste sælgeren denne påstand, da anlægget var betalt efter modtagelsen uden indsigelse.

Af syns- og skønsmændens rapport af 29. september 1983 fremgik det bl.a., at EDB-systemerne på undersøgelsens tidspunkt kun var behæftet med småfejl, som kunne afhjælpes af

en erfaren programmør i løbet af ca. 1 dag. Syns- og skønsmanden bemærkede i denne forbindelse, at det måtte betragtes som unormalt, at leverandøren først i forbindelse med syns- og skønsforretningen blev helt klar over, hvordan systemet skulle have fungeret. Kommunikationen mellem køberen og sælgeren havde i denne sag været usædvanlig dårlig.

Landsretten afviste køberens påstand om hæveadgang, idet man henviste til, at EDB-anlægget efter syns- og skønsmandens erklæring kun led af småfejl, der ville kunne afhjælpes i løbet af 1 dag, og at køberen i øvrigt den 12. juli 1982 havde betalt købesummen. Selvom sagsøgte ikke tilstrækkeligt grundigt havde sat sig ind i, hvilke behov og ønsker sagsøgeren havde med hensyn til EDB-anlægget og derfor havde foretaget flere forgæves afhjælpningsforsøg, fandt retten dog ikke at der herved forelå en så væsentlig misligholdelse, at køberen af denne grund kunne hæve købet.

Ved dommen blev sælgeren imidlertid tilpligtet inden den 1. juni 1986 at afhjælpe de mangler, der var nævnt i syns- og skønsrapporten samt erstatte udgiften til overtidsbetaling til køberens bogholder, 9.849 kr. Herudover tilpligtedes sælgeren at yde køberen erstatning for rentetab, således at erstatningen for overtidsbetaling og rentetab skønsmæssigt blev fastsat til 20.000 kr. Desuden blev sælgeren dømt til at betale de under sagen påløbne syns- og skønssomkostninger med 10.900 kr.

Vestre landsrets dom

Efter at omsætningen i sagsøgerens, K's, virksomhed, der er et mindre kaffegrossistfirma, var steget, ønskede sagsøgeren i begyndelsen af 1982 at udskifte virksomhedens bogholderi-anlæg med et EDB-anlæg. Der afholdtes i den anledning den 15. marts 1982 et møde hos sagsøgeren, hvori deltog - udover sagsøgeren - dennes søn K1 samt daværende salgschef hos sag-

søgte S1. Sagsøgeren har i sin kalender for den pågældende dag noteret: "S, complet 115.000,00 alt incl. uge 16". Under, eller i umiddelbar forlængelse af mødet, udleverede sagsøgeren til S1 sålydende skrivelse:

"Jeg har prøvet at beskrive, hvad vi forlanger af et sådant maskineri vi talte om.

"Program for K"

Debitorbogholderi (og kun dette).

Der skal være plads til ca. 2500 debitorer. Hver faktura skal indeholde kundennummer=tlf.nr., fakturanr., fulde navn og adresse og gammel saldo i bunden af fakturaen.

Vi skal have plads til 5 ruter dagligt = 5 chauffører, der hver har ca. 40 kundeBesøg. Til disse chauffører skal der hver dag udskrives fakturaer i deres kundeBesøgsrækkefølge (denne rækkefølge skal der kunne rettes i) med saldo fra sidst, og total saldo, hvis der er mere.

Maskineriet skal kunne lave provisionsberegning til chaufførerne hver 14. dag. Der er op til 3 forskellige %satser, alt efter hvad de sælger.

Der skal udskrives kontoudtog på de kunder, der har måneds-konto og de fra gang-til-gang kunder, der er mere end en gang bagud, og kun til disse.

Vi skal have mulighed for at udskrive lables til salgsbreve. Til dette skal der laves et program til de kunder der skal have salgsbreve. Det er ikke noget vi gør nu, men sikkert fremover.

Det skal være muligt at se hvad vor totale tilgodehavende er nu og her, hvad hver chauffør har solgt for de sidste 6 mdr., men ikke hvad kunderne har købt for tilbage i tiden.

Ikke alt salg er igennem salgschauffører, der er også en del salg herhjemme, både kontant og til grossister, hvor der ingen prov. gives.

Hvis en saldo bliver ældre end vi har tilladt skal der beregnes rente. Renterne skal fremgå helt tydeligt.

Vi har 4 forskellige betalingsbetingelser.

Kontant

Fra gang-til-gang (de fleste)

Lb. mdr. + 10 dage

Pr. 30 dage

Håber jeg har husket det hele og udtrykt mig forståeligt. Det er muligt, der kommer nogle ændringer inden vi er færdige.

Hvad koster programmer??

----- vedligeholdelsen??

Med venlig hilsen

K1

P.S. Vedr. provisionsafregning til chaufførerne. Der skal udskrives en liste med fakturanr., dato og beløb til hver chauffør."

Den 29. marts 1982 fremsendte S1 tilbud på minidatamat med tilhørende program til K. I fremsendelseskri-
velsen bemærkedes, at den samlede pris androg 115.000 kr. I
tilbudet hedder det bl.a.:

"TILBUD

Ifølge aftale tilbyder S hermed levering af nedenfor speci-
ficerede udstyr, systemer og ydelser.

Tilbudet er gældende indtil 1. maj 1982.

Anlægstype:

1. PRISER OG ANLÆGSSAMMENSETNING

1.1. Anlægskonfiguration

Anlægget består af følgende enheder:	Pris kr.	Tekn. vedlh. pr. måned
--------------------------------------	----------	---------------------------

..... minidatamat incl.:

Processor 64 KB

Dataskærm 512 karakterer

Integreret pladelager 9,8 MB

Matrix printer 70 LPM (180
tegn/sec.)

Maxikassette 2,5 MB

Tangentbord samt batteri back-
up

Til en samlet pris af ialt	Kr. 107.000,-
----------------------------------	---------------

Månedlig teknisk vedlige-

holdelse	Kr. 1.439,-
----------------	-------------

1.2. Systemprogrammel

Pris pr. måned	Kr. 0
----------------------	-------

=====

1.3. Brugerprogrammel

System	System- pris	Vedlh. pr.md.	Install.assistance Pris
--------	-----------------	------------------	----------------------------

Generelt incl.
programmeret
undervisnings-
system

2.000

Program til ud-
skrivning af kon-
toudtog med rente-
beregning, saldo-
liste samt bereg-
ning af provision
til sælgere.

10.000

3.000

Pris ialt Kr.

12.000

3.000

1.4. Kurser

Kursusbetegnelse	Deltagerdage	Pris
Pris ialt Kr. 0		

1.5. Levering

Levering af anlæg og systemer vil normalt kunne finde sted 3-4 uger efter ordrens modtagelse.

.....

2. GENERELT

2.1. Sammensætning af anlæg, systemer og programmer hviler på de oplysninger, vi indtil nu har modtaget om Deres arbejdsrutiner og datamængder. S må tage forbehold for eventuelle uforudsete faktorer

3. PRISER

3.1. De anførte maskinpriser er dagspriser. De endelige priser er de på leveringsdagen gældende. Priserne er frit opstillet hos bruger. Såfremt en eventuel forhøjelse, bortset fra ændringer i merværdiafgiften, overstiger 10%, vil kunden være frit stillet

3.3. Alle priser er exclusive merværdiafgift.

4. LEVERING4.1. Maskiner

De endelige terminer vil kunne fastsættes efter fabrikens accept af ordren og efter udarbejdelse af installationsplan.

4.2. Teknisk vedligeholdelse

Teknisk vedligeholdelse ydes i overensstemmelse med "Overenskomst om teknisk vedligeholdelse".

4.4. Brugerprogrammel

Systemer leveres efter aftale og i overensstemmelse med "Overenskomst om brugsret til og vedligeholdelse af brugerprogrammel".

5. BETALINGSBETINGELSER

5.1. Maskiner: Betales efter en af følgende måder:

1. Netto kontant ved levering.

5.5. Installationskurser og -assistance

De i punkt 1.3. nævnte installationstimer er, hvad S forventer at benytte på en middel installation, hvor kunden lader sin projektansvarlige følge de kurser, S foreslår. Timeforbruget og dermed prisen varierer i overensstemmelse med kundens behov.

Såvel installationskurser som -assistance betales netto kontant ved fakturas modtagelse. Installationsassistance ud over de i punkt 1.3. nævnte timer betales ligeledes kontant med prisen for normal konsulentassistance.

6.2. Håndbøger og programmel

S vil levere de for systemet nødvendige håndbøger, systembeskrivelser og anden nødvendig dokumentation i et eksemplar. Programmer vil ligeledes blive leveret i et eksemplar på et maskinlæsbart medie. Nødvendige magnetplader eller -bånd betales særskilt.

6.3. Kurser m.v.

Installationsassistance ydes i henhold til punkt 1.3. Kurser ydes i henhold til punkt 1.4. og i overensstemmelse med S's kursusplan."

Det fremgår af tillæg til tilbudet af 29. marts 1982, at sagsøgte i bytte for en brugt bogholderimaskine af mærket Taylorix skulle betale 7.000 kr.

Ved ordrebekræftelse af 2. april 1982 bekræftede sagsøgte modtagelsen af ordre på levering af anlægstype til en samlet pris af ialt 107.000 kr. Den månedlige tekniske vedligeholdelse er anført til 1.439 kr. Under punkt 1.3., Brugerprogrammel, er beløbet 12.000 kr. nu anført som debitorstyring 7.000 kr. og tilretning af debitorstyring 5.000 kr. Af punkt 1.4., Kurser, fremgår, at der ikke er anført noget kursus eller beregnet betaling herfor. I punkt 1.5. er anført, at levering af maskiner og systemprogrammel er aftalt at finde sted i uge 18, 1982, (dagene 3.-9. maj) og at levering af brugerprogrammel sker efter aftale og i henhold til overenskomst om brugsret til og vedligeholdelse af brugerprogrammel.

I bilag af 7. april 1982 - benævnt specifikation af systemprogrammel - til overenskomst af 2. april 1982 er anført at "Vedligeholdelse og opdateringer omfattes ikke af denne overenskomst. Ønsker K disse ydelser i fremtiden, sker dette mod timebetaling."

Ved skrivelse af 20. april 1982 bekræftede sagsøgte, at

anlægget, det vil sige hardware-anlægget, var teknisk installeret, og ved påtegning af 5. maj 1982 på skrivelsen er det te tiltrådt af sagsøgeren ved K1.

Den 21. maj 1982 fremsendte sagsøgte til sagsøgeren faktura på såvel hardware-delen, 107.000 kr., som software-delen, 12.000 kr.

Den 12. juli 1982 fremsendte sagsøgeren, efter at der havde været indkøringsvanskeligheder med anlægget, og efter at disse var søgt afhjulpet, en check stor 136.640 kr. til sagsøgte som betaling for anlægget med fradrag af 7.000 kr. for den ibyttetagne bogholderimaskine. Det hedder i sagsøgerens skrivelse:

"Jeg er stadig lidt sur på jer, - det har været en yderst dårlig behandling I har ydet os i denne sag. - En væsentlig betingelse for købet var, at maskinen skulle køre før vor sommerferie, - det er ikke sket - og jeg håber ikke min indbetaling medfører en endnu ringere hjælpsomhed, når vi skal til at starte op."

Den 9. september 1982 tilskrev sagsøgeren sagsøgte således:

"Vi købte et EDB-anlæg af Dem til styring af vort Debitortorregnskab. Pris komplet med aftalt styring, se bilag - kr. 115.000,00 + moms.

Vi har betalt anlægget som aftalt. - Vi indlagde vore Debitorer pr. 1. August og har indlagt alle bevægelser i August måned i maskinen efter Deres anvisning.

Ved afslutningen af August viser det sig, at anlægget har tabt alle fakturanumre for August og - at samtlige kontoudtog kommer ud med saldo 000.

Vi har nu brugt 154 overtimer + min kones og eget overarbejde og udarbejdet manuelle kontoudtog fra løse bilag - og fået de sidste udsendt d. 8/9. - Resultat tilgodehavende - 2 mill. kr. kommer for sent ind, hvilket bringer mig i en uønsket og bekostelig økonomisk klemme.

Ved købet lovede De os, at man ved en kundes telefoniske forespørgelse, kunne tage kundens data frem og svare. Det er jo direkte forkert!

Vi har købt et anlæg til Debitorstyring. - Anlægget har til nu tabt hele August måned på gulvet.

Jeg forlanger inden fredag d. 17. september kl. 16.00 her at have garanti og beviser for at anlægget kan arbejde som aftalt. I modsat fald må vi arbejde August og September ind på vort gamle anlæg og kræve, at De køber Deres grej tilbage.

Det irriterer mig, at man fremsender diverse småregninger på styring m.m. - Anlægget er købt med complet styring. - Beder Dem indestå for givne aftaler."

Den 1. oktober 1982 afholdtes hos sagsøgeren et møde, hvori fra sagsøgtes side deltog systemplanlægger S2, og den 5. oktober 1982 tilskrev sagsøgeren herefter sagsøgte således:

"Jeg har efterhånden strakt mig langt ud over hvad min økonomi og mit hensyn til mine medarbejdere kan klare.

Leverede anlæg har igen pr. 30. sept. frembragt forkerte kontoudtog. Igen sidder vi fire mand og arbejder med manuelle udskrivninger af kontoudtog. - Igen må jeg udsende kontoudtog for sent og igen må jeg ud at klare de økonomiske problemer, dette medfører. - Vi ligger for første gang i al min tid som selvstændig med et kæmpe roderi i vort debitorregnskab.

Jeg har taget det af Dem leverede anlæg ud af drift.

Anlægget blev købt "køreklart med styring". Deres misligholdelse af indgåede aftale har påført mig ganske alvorlige arbejdsmæssige og økonomiske tab. - Jeg forlanger, at De henter anlægget inden 8 dage og tilbagebetaler den fulde købesum."

Den 12. oktober 1982 besvarede sagsøgte sagsøgerens skrivelse således:

"Vi har modtaget Deres brev dateret 5/10 d.å. hvor De beder os tage leverede retur.

Ved brev af 9. sept. d.å. udbad De Dem garantier for at anlægget kunne arbejde som aftalt, hvilket De fik efter besøg af S2 samt A.

Med samme brev genfremsendte De Deres egen beskrivelse af "program til K", hvilket var de forudsætninger De opstillede før købet. Ved gennemgang af dette brev, må vi konstatere, at samtlige punkter er opfyldt.

Torsdag den 30. sept. d.å. opstod der problemer ved ordregistreringen, et program der har fungeret siden 1/8. Denne fejls opståen kan kun skyldes en fejlbetjening eller en systemfejl, der ville have vist en fejlmeddelelse på data-skærmen som De i så tilfælde burde have reageret på og ikke gjorde, men uanset fejls opståen, så ville denne fejl kunne være retableret indenfor ca. 1 time, såfremt Deres operatør havde taget forskriftsmæssige back-up kopier. Sidste back-up kopi indeholdt kun data til og med 28/9.

Ved besøg den 1/10 af S2 samt A og med hjælp fra Deres operatør udskrives korrekte kontoudtog indeholdende bevægelser til og med den 29/9. Indbetalinger og fakturaer fra den

30/9 var ikke medtaget, fordi Deres kontor ikke ønskede at registrere disse, selvom fornøden tid var tilstede.

Daglig kontoudtog for mandag den 7/10 blev ligeledes udskrevet.

Vi må derfor konstatere, at systemet fungerer tilfredsstillende, og at systemet også var i stand til at udskrive korrekte kontoudtog for september måned, hvorfor vi ikke er indforstået med at tage det købte udstyr retur."

Under denne sag, der er anlagt den 30. januar 1984, har sagsøgeren, K, herefter principalt påstået sagsøgte, S, dømt til at betale sagsøgeren 146.489 kr. tillige med renter 2% over den til enhver tid gældende diskonto fra den 23. december 1982 til betaling sker.

Subsidiært har sagsøgeren påstået sagsøgte tilpligtet at afhjælpe de mangler, der er nævnt i syns- og skønsrapport af 29. september 1983 samt herefter at lade EDB-anlægget godkende som mangelfrit af syns- og skønsmanden. Herudover påstås sagsøgte tilpligtet at betale sagsøgeren dels 9.849 kr. tillige med rente 2% over diskontoen fra den 23. december 1982 til betaling sker, dels at betale rente af 136.640 kr. med 2% over diskontoen fra den 12. juli 1982, til EDB-anlægget er godkendt som mangelfrit af syns- og skønsmanden.

Sagsøgte har påstået frifindelse.

Sagsøgeren har til støtte for sin principale påstand gjort gældende, at sagsøgeren har været berettiget til at hæve købet af EDB-anlægget, da der foreligger væsentlige mangler, som sagsøgte forgæves har søgt afhjulpet, og da EDB-anlægget ikke opfylder afgivne garantier om, at samtlige punkter i "Program for K" er opfyldt. Det gøres endvidere gældende, at der foreligger en væsentlig forsinkelse, da mangelfri ydelse ikke er leveret rettidigt.

Sagsøgeren har til støtte for sin subsidiære påstand gjort gældende, at anlægget savner tilsikrede egenskaber.

Sagsøgte har til støtte for sin frifindelsespåstand gjort gældende, at der ikke foreligger hævebegrundende væsentlige mangler, men alene nogle tilvirkningsjusteringer, som er til-

budt afhjulpet, efter at de var konstateret af syns- og skønsmanden. Sagsøgeren kan ikke påberåbe sig, at anlægget skulle være leveret for sent, da anlægget er betalt efter modtagelsen uden indsigelse.

Der er mellem parterne enighed om, at anlægget i dag ikke repræsenterer nogen salgsværdi for sagsøgte. Anlægget har alene en brugsværdi.

Det fremgår, at sagsøgeren har betalt bogholder W 9.849 kr. for 147 timers ekstra arbejde i uge 18-41 i 1982 "i forbindelse med forsøg på overgang til EDB".

Civilingeniør H, der i medfør af retsplejelovens § 343 har været udmeldt som syns- og skønsmand, har i erklæring af 29. september 1983 besvaret de stillede spørgsmål således:

"Spørgsmål 1:

Af hensyn til chaufførernes mulighed for at kunne disponere og foretage mundtlig rykning for manglende indbetaling, er der i "Program for K" i afsnit 4 anført, at der hver dag skal udskrives blanke fakturaer med anmærkning: "saldo fra sidst og totalsaldo, hvis der er mere."

Der spørges i den anledning om maskinen udskriver denne anmærkning?

Svar:

Den ønskede udskrift skal opfattes således, at den totale saldo vedr. tidligere leverancer ønskes udskrevet. Såfremt der forefindes ubetalte beløb, der er mere end 14 dage gamle ("en gang"), ønskes tillige en markering ved siden af saldobeløbet. En sådan markering udskrives ikke.

Det bemærkes, at det vil være en simpel opgave for en erfaren systemkonsulent at ændre udskriften, som ønsket.

Spørgsmål 2:

Såfremt spørgsmål 1 besvares benægtende, spørges om årsagen hertil samt om dette kan betragtes som en mangel?

Svar:

Skønsmanden betragter det som en skønhedsfejl, jfr. svaret på spørgsmål 1.

Spørgsmål 3:

Tilskriver maskinen renter i overensstemmelse med de krav, der er stillet i "Program for K"?

Såfremt dette ikke er tilfældet, spørges om årsagen hertil, samt om dette kan betragtes som en mangel?

Svar:

Renteberegningen foretages korrekt. Hvis betalingsbetingelserne er angivet som f.eks. løbende måned + 10 dage beregnes renten i nøje overensstemmelse hermed. Imidlertid er K's sædvane at acceptere nogle dages forsinkelse uden at beregne renter.

Spørgsmål 4:

Kan det konstateres, at maskinen udelukker kontoudtog til kunder?

Svar:

Ja, systemet fungerer ikke i overensstemmelse med kravene i bilag 1: "Program for K" i forbindelse med gang-til-gang kunder.

Eksempelvis vil der ved udskrift af kontoudtog pr. 30/9 på en kunde, som har ubetalte fakturaer pr. 27/9 og ikke 14/9 ikke blive udskrevet kontoudtog. Er der imidlertid yderligere en ubetalt faktura fra tidligere, udskrives korrekt kontoudtog.

Spørgsmål 5:

Såfremt dette spørgsmål besvares benægtende, spørges om årsagen hertil, samt om dette kan betragtes som en mangel?

Svar:

Den beskrevne fejl må sandsynligvis skyldes en misforståelse. Under alle omstændigheder vil fejlen kunne afhjælpes med en meget beskeden arbejdsindsats.

Spørgsmål 6:

Kontoudtog fungerer i det leverede debtorsystem efter et såkaldt åben-post-system. Skønsmanden bedes efter en gennemgang af "Program for K" oplyse om et sådant system er et almindeligt og sædvanligt brugt debtorsystem?

Svar:

Debtorsystemer på EDB-anlæg fungerer enten som saldostem eller åben-post-system. S har først leveret et saldostem til K, men dette system kunne ikke klare gang-til-gang kunderne. Der blev herefter skiftet til et åbent-post-system.

Det er velkendt, at åben-post-systemer medfører både fordele og ulemper. Antallet af EDB-brugere, der foretrækker åben-post-systemet, er stadigt stigende. Det skal dog tilføjes, at der ofte foretages visse tilretninger for at fjerne de værste ulemper, jf. spørgsmål 7.

Spørgsmål 7:

Såfremt spørgsmål 6 besvares benægtende bedes det oplyst, om et sådant system kan tænkes at medføre komplikationer

over for kunder, der ikke er kendt med systemet?

Såfremt dette anses for tilfældet, bedes oplyst om K i sin beskrivelse har ønsket et sådant, og om det kan betragtes som en mangel, at der er lavet et åben-post-system.

Svar:

Et åbent-post-system kræver ofte en del tilvænnning eller tilretning, jf. spørgsmål 6. Specielt forekommer det ofte brugerne vanskeligt at acceptere, at indbetalinger som omfatter mere end 1 fakturapost eller rene acontoindbetalinger opdeles således, at de svarer til de ældste, åbne fakturaers beløb. Hos K forevistes et kontoudtog, hvor en indbetaling på ca. 164.000 på kontoudtoget var delt i 12 beløb svarende til de 12 ældste åbne fakturaer. Derimod fremtrådte den faktiske indbetaling på ca. 164.000 kr. ikke eksplicit.

K har hverken bedt om den ene eller den anden type debitorsystem, men de anførte betalingsbetingelser for gang-tilgang kunder kan ikke administreres med et saldosystem.

Sammenfatning

Syns- og skønsforretningen viste, at der foruden ovennævnte problemer, tillige forekom uhensigtsmæssige udskrifter på reskontrollisten på grund af uhensigtsmæssige oprettelser af kartoteker. Oprettelse af kartoteker er kutymæssigt købers opgave og ansvar. Imidlertid viser både dette og de ovenfor nævnte gensidige misforståelser vedrørende renteberegning og kontoudtog, at K ikke i tilstrækkeligt omfang har forstået det leverede system. De i øvrigt udmærkede brugerhåndbøger er ikke egnede som lærebøger. Uddannelsen af K's medarbejdere har ikke været tilstrækkeligt.

Derimod er EDB-systemerne på nuværende tidspunkt kun behæftet med småfejl, som kan afhjælpes af en erfaren systemmand/programmør i løbet af ca. 1 dag."

Syns- og skønsmanden har i en supplerende erklæring af 6. august 1984 udtalt:

"Spørgsmål:

Skønsmanden bedes oplyse, om den under syns- og skønsforretningen oplyste installationsperiode kan anses for længere end sædvanlig ved installationen af et EDB-anlæg, som det i sagen omdiskuterede, når henses til, at kunden "sagsøgerne" er førstegangsbrugere.

og

Skønsmanden bedes oplyse, hvor lang tid sædvanlig installationstid andrager vedrørende et EDB-anlæg, som det i sagen omdiskuterede.

Svar:

De to spørgsmål besvares under ét.

Det forekommer skønsmanden hensigtsmæssigt at indlede besvarelsen med en beskrivelse af et godt forløb af en leverance, som den i sagen foreliggende.

Leverancen består af følgende bestanddele:

1. Et EDB-anlæg af typen
2. Styresystem (systemprogrammel).
3. Brugerprogrammel, baseret på et standardsystem med tilretninger, jf. kravene i "Program for K".

Levering af EDB-anlægget (punkt 1) sker ofte samtidigt med levering af styresystem (punkt 2) og vil oftest ske i overensstemmelse med det aftalte. Da EDB-anlæg eller væsentlige bestanddele heraf er produceret i udlandet, ofte USA, er det ikke usædvanligt, at der optræder afvigelser af størrelsesordenen $\pm$ to uger.

Den såvel generelt, som specielt i denne sag, problemfyldte del af en EDB-leverance er Brugerprogrammet med tilretninger (punkt 3).

Et godt forløb af denne del af leverancen indebærer følgende aktiviteter:

- 3.1. Detailanalyse som fastlægger omfanget og indholdet af de af kundens krav nødvendiggjorte tilretninger af standardprogrammet.
- 3.2. Udarbejdelse af skriftlig systemfastlæggelse.
- 3.3. Godkendelse fra kunden af systemfastlæggelsen.
- 3.4. Udførelse af tilretningerne (systembeskrivelse og programmering samt programtest).
- 3.5. Installation af programmer, oftest på kundens EDB-anlæg.
- 3.6. Uddannelse af kundens medarbejdere i betjening af maskinen, styresystemet og brugerprogrammet, herunder vejledning vedrørende oprettelse af nødvendige kartoteker, daglige kørsler og periodiske kørsler, samt sikkerhedskopiering i forbindelse hermed.
- 3.7. Kunden opretter kartoteker og kontrollerer rigtigheden heraf.
- 3.8. Kunden gennemfører test af programmernes rigtige virkemåde, ofte ved gennemførelse af parallelkørsel med det gamle system eller på anden måde med data-materiale med kendte resultater.
- 3.9. Når kunden har overbevist sig om det nye EDB-systems rigtige virkemåde, idriftsættes det nye system, samtidigt med at det gamle system opgives.
- 3.10. Kunden opdager som regel i den følgende tid fejl i databehandlingen, som både kan skyldes fejl i pro-

grammer, maskinfejl, forkerte kartoteksoplysninger, forkert betjening eller misforståelser, og disse rettes.

Punkterne behøver ikke i alle tilfælde at følge ovennævnte rækkefølge slavisk. Punkterne 3.6.-3.10. kaldes indkørringsperioden. Indkørringsperiodens varighed kan variere meget.

Punkterne 3.1. til og med 3.5. ville i en situation, som den foreliggende kunne gennemføres indenfor en måned. Leverandørens indsats med uddannelse af kunden, jf. punkt 3.6., vil ofte finde sted i tilslutning til installation af brugerprogrammet. Dog vil det være hensigtsmæssigt, at kunden, gennem deltagelse i et kursus hos leverandøren, har sat sig ind i betjening af maskinen og dens styresystem, samt brugerprogrammet i det omfang, der er tale om et standard-system.

Resultaterne af leverandørens uddannelse af kunden er afhængige af såvel kvaliteten af uddannelsen, som kundens evne til at modtage uddannelse.

Kartoteksoprettelse og -kontrol, jf. punkt 3.7., samt programafprøvning, jf. punkt 3.8., vil med et godt forløb være 1-2 måneder, bl.a. fordi en test i form af en parallelkørsel ofte vil omfatte en fuld måned, hvortil kommer den nødvendige tid til at oprette kartotekerne.

En realistisk vurdering af ovenstående fører således til en normal installation indtil idriftsættelse på knapt 3 måneder, hvilket besvarer andet spørgsmål.

I den foreliggende sag er installationstiden således længere end den med rimelighed burde være, hvilket skyldes, at parterne har afvejet fra ovennævnte punkter 3.1. til og med 3.8., hvorfor man gennemfører idriftsættelse på et tidssystemet skal kunne, uhensigtsmæssige kartoteksoprettelser af navnelinier på grund af manglende systemforståelse, samt manglende forståelse for renteberegningsrutinens virkemåde.

At der, specielt når kunden er førstegangsbuget, opstår misforståelser er desværre såre sædvanligt, således at en forlængelse af perioden indtil praktisk idriftsættelse kan finde sted med 1 måned ved en leverance, som den foreliggende, ligger indenfor det normalt forekommende.

Men det må betragtes som unormalt, at leverandøren, som i det foreliggende tilfælde, først i forbindelse med syns- og skønsforretningerne, bliver helt klar over, hvordan systemet skulle have fungeret. Kommunikationen mellem køber og leverandør har i denne sag været usædvanlig dårlig."

Sagsøgeren, K, har forklaret, at man ønskede at overgå til et EDB-styret bogholderisystem i forbindelse med, at virksomheden var ekspanderet. Sagsøgeren og hans søn havde udarbej-

det programmet for K og havde udleveret det til mulige leverandører, herunder sagsøgte. På mødet den 15. marts 1982 blev indholdet af programmet drøftet med S1, der sagde, "at det var barnemad". Sagsøgeren, der på mødet gjorde det klart, at han havde præcis 115.000 kr. til rådighed til indkøb af et EDB-anlæg, betingede sig, at anlægget skulle kunne køre senest den 1. juni 1982, hvor ferieprogrammet startede. Sagsøgeren havde fra leverandører modtaget kontoudtog efter åben-post-systemet. Dette system duer efter sagsøgerens mening ikke inden for konsumbranchen, og han havde derfor lagt nogle af disse kontoudtog som bilag sammen med programmet for K og sagt til S1, "at jeg vil i al fald ikke have et sådant system". Da han modtog tilbudet af 29. marts 1982, annullerede han det telefonisk, da han ikke ville betale for månedlig teknisk vedligeholdelse. Han frafaldt senere annullationen og accepterede endvidere, at leveringen først skete i uge 18, under forudsætning af, at anlægget kunne fungere. Spørgsmålet om oplæring af sagsøgerens personale i brugen af det nye anlæg blev ikke drøftet på mødet den 15. marts 1982. Sagsøgeren gik ud fra, at det var en mand fra S, der skulle forestå denne oplæring. Meningen var, at sagsøgerens søn, bogholderen og endnu en person skulle læres op, og han gik ud fra som en selvfølge, at oplæringen skulle foregå hos ham, efter at anlægget var installeret. Der var ingen aftale om, at nogle af folkene skulle på kursus. Efter at anlægget var installeret, sendte sagsøgte imidlertid A, der er selvstændig programmør og ikke ansat hos sagsøgte, til at forestå installationen af brugerprogrammet. A havde kun nogle standardprogrammer, som han skulle omforme til sagsøgerens brug. A, der arbejdede såvel dag som nat, fik aldrig anlægget til at fungere. Han meldte imidlertid anlægget klar omkring 1. august. Kun bogholderen havde da lært at bruge systemet. I slutningen af august måned tabte maskinen imidlertid alt på gulvet, idet kontoudtogene kom ud med 0 kr. Sag-

søgeren havde en ganske klar mundtlig aftale med S1 på mødet den 15. marts 1982 om, at anlægget skulle kunne nummerere fakturaerne fortløbende. S sagde imidlertid i forbindelse med leveringen, at det kunne anlægget ikke klare, hvorfor sagsøgeren måtte acceptere fortrykt nummerering. Han havde ligeledes en klar aftale med S1 om, at faktura og kontoudtog skulle være på et og samme bilag. Efter at leveringen var sket, meddelte salgsdirektør S3 fra S, at det kunne anlægget heller ikke klare, hvorefter sagsøgeren nødtvungent også måtte give køb på dette. Også vedrørende provisionsafregningen til sælgerne måtte sagsøgeren acceptere en anden metode, end den han havde aftalt med S1. Sagsøgeren skrev derfor den 9. september 1982 til sagsøgte og forlangte garanti for at anlægget kunne fungere som aftalt. Sagsøgte sendte herefter nogle teknikere i løbet af september måned. Teknikerne lavede systemet om til et åben-post-system i slutningen af september måned. Sagsøgeren, der netop ikke ønskede et sådant system, tilkaldte teknikerne på ny, og den 30. september kom systemplanlægger S2 fra S og A. De blev der den 1. oktober med og sagde herefter, at åben-post-systemet nu var kørt rigtigt ind. Opgørelserne var korrekte i kroner og øre, men sagsøgeren ønskede ikke at købe en sådan vare. Herefter hævdede han handelen ved sin skrivelse af 5. oktober 1982.

Salgschef S1 har forklaret, at han fratrådte hos sagsøgte i oktober måned 1982. Han er ikke selv systemkonsulent eller programmør, men har administrativ og økonomisk uddannelse. Han mener ikke, at han havde modtaget noget materiale fra sagsøgeren forud for mødet den 15. marts 1982. Han kan huske, at han på mødet så en maskinskrevet A4-side, hvorpå der var skrevet nogle punkter. Det har uden tvivl været et oplæg fra sagsøgerens side, som er blevet gennemgået på mødet. Han kan ikke i dag huske, hvad der stod i skrivelsen. De drøftede køb af et lille EDB-anlæg med indkodet standardprogram. Standardprogrammet skal "holdes op mod" kundens ønsker, og det er

vel det, der blev gjort på mødet. Man kan ikke på et sådant møde gennemgå kundens ønsker i alle detaljer. Det var hans opfattelse, at man inden for standardprogrammet kunne imødekomme kundens ønsker. Efter at ordren var i hus, havde han ikke mere med sagen at gøre, der overgik til den selvstændige systemkonsulent A, idet sagsøgte på daværende tidspunkt ikke selv havde kapacitet til at forestå tilretningen af standardprogrammet. Han kan ikke huske, om man på mødet den 15. marts 1982 aftalte noget om oplæring af sagsøgerens personale.

Programør A har forklaret, at han blev kontaktet af direktør S3 fra sagsøgte, der spurgte, om han ville installere maskine og program samt forestå den nødvendige oplæring hos sagsøgeren. Han opholdt sig i den anledning hos S et par dage. Han så ikke sagsøgerens program, før han påbegyndte installationen, og det blev ikke nævnt for ham, at der var et specielt brugerprogram. Først efter at han havde forestået installationen og havde fået sagsøgerens underskrift herpå den 5. maj 1982, opstod problemerne. Sagsøgeren ønskede i den forbindelse at se, om anlægget kunne udskrive kontoudtog og sælgerstatistikker på en helt speciel måde. Det kunne programmet ikke klare, og det lå helt uden for hans aflønning fra S at foretage en så stor ændring af systemet. Han tog til Århus og talte med S3, der gav udtryk for, at han ikke vidste, at der var lovet et specielt system til sagsøgeren. De drøftede primært kontoudtogene, ikke sælgerstatistikkerne, som vidnet senere fik besked på at indlægge i standardsystemet, hvilket kunne gøres uden større vanskelighed. Vedrørende kontoudtogene ønskede sagsøgeren at kunne udskrive disse på en række debitornumre, der var udpeget specielt på specielle ugedage, hvilket standardsystemet ikke har mulighed for at klare. Vidnet kan huske, at han på et tidspunkt ændrede systemet fra et åbent-post-system til et saldosystem, eller omvendt. Han instruerede løbende bogholderen undervejs under

hele installationen, der strakte sig over en noget lang periode. Det forekom ham, at bogholderen nok kunne betjene anlægget, uden at hun dog havde den fulde forståelse for anlægget og dets arbejdsmåde. Da vidnet havde omlagt systemerne, mente han, at han nu var færdig og havde fået løst de væsentligste problemer. På det tidspunkt viste sagsøgeren i midlertid vidnet en liste over ting, der skulle laves yderligere. Herefter bakkede vidnet ud af sagen, idet det lå helt klart, at systemet ikke var færdigt, hvis disse ting skulle opfyldes. Han mener, at sagsøgeren viste ham et håndskrevet stykke papir, og det var hans opfattelse, at det var en skrivelse udarbejdet af sagsøgeren og S1 i fællesskab. Vidnets honorar med S var oprindeligt aftalt til 6.000 kr., der alene skulle dække installationen, der var beregnet til at vare ca. 3 dage. På grund af de ændringer, der måtte foretages, mener han, at hans regning til S lød på ca. 20-30.000 kr. ud over de oprindeligt aftalte 6.000 kr.

Salgsdirektør S3 har forklaret, at han var ansat som distrikssalgsschef hos sagsøgte fra 1973 til 1984. Han godkendte ordrebekræftelsen. Der var tale om en standardkontrakt bilagt K's program. Han vurderede, at sagsøgerens ønsker kunne rummes indenfor standardprogrammet med de fornødne ændringer. Han ved ikke, om A har fået udleveret sagsøgerens program af S1, der instruerede A om opgaven, men A har i al fald fået udleveret standardprogrammet, da han skulle installere anlægget og uddanne sagsøgerens personale og foretage de fornødne tillempninger på stedet. Han mener, at han har talt med sagsøgeren efter modtagelsen af dennes brev af 9. september 1982. Systemplanlægger S2 blev instrueret om sagen og sendt til K sammen med A. Han mente herefter, at anlægget fungerede som det skulle efter deres besøg den 30. september 1982. A sendte senere en tillægsregning på vist nok 13.000 kr., selvom det oprindeligt aftalte beløb, 8.000 kr., skulle dække hele hans arbejde.

Systemplanlægger S2 har forklaret, at han ikke længere er ansat hos sagsøgte, idet han forlod sin stilling med udgangen af oktober måned 1984. Han var under sin ansættelse sagsøgtes specialist i anlægget Han hørte første gang sagen fra S1 i eftersommeren 1982. Han havde senere kontakt med A og fik at vide, at der var problemer, og han fik af S3 besked på at gå ind i sagen. Han kendte ikke konkret de dybere problemer, men var i X-by 2 eller 3 gange for at hjælpe A med at rette fejlene. Fakturaerne og kontoudtogene blev ikke udskrevet på rette måde. De lavede systemet om fra et saldssystem til et åbent-post-system med visse tillem্পninger, således at det var vidnets opfattelse, at problemerne var løst, da han forlod sagsøgeren efter det sidste besøg. Han talte ikke med sagsøgeren, der var på jagt under dette besøg, men med bogholderen.

Syns- og skønsmanden, civilingeniør H, har under afhjælingen forklaret, at man faktisk ikke kan give en fast pris på et EDB-anlæg, før man har foretaget en detailanalyse af kundens behov. En sådan blev ikke udført i denne sag, men hvis den havde været udført, ville de efterfølgende misforståelser ikke være indtruffet. Da programmerne næsten var ved at være indkørt, opstod der således simple misforståelser fra sagsøgerens side, således var adressekartoteket indrettet forkert, idet kundens stillingsbetegnelse var indføjjet på adressatlinien. Det er forkert at starte med at bruge et nyt EDB-anlæg, inden man har sikret sig, at det fungerer rigtigt. Under selve skønsforretningen, der fandt sted den 26. september 1983, afdækkede han således 2 misforståelser, som meget let kunne rettes. For det første var det en meget simpel ting at ændre programmet, således at en samlet indbetaling fremtrådte på udskriften automatisk uden en individuel manuel indtastning. For det andet havde sagsøgte ved en logisk fejl ikke forstået sagsøgerens ønsker vedrørende kontoudtog for gang-til-gang kunderne, idet anlægget kun ud-

skrev kontoudtog, hvis der var 2 ubetalte poster, hvorimod sagsøgeren ønskede kontoudtog udskrevet, blot der var én ubetalt post. Det er meget lidt, der mangler, for at anlægget kan fungere, men først under skønsforretningen gik det op for sagsøgtes repræsentanter, hvad sagsøgeren ønskede. Dette er baggrunden for, at han har udtalt, at kommunikationen mellem parterne i denne sag har været usædvanlig dårlig.

Sagsøgeren har til støtte for sin principale påstand anført, at det leverede EDB-anlæg var behæftet med sådanne mangler, at sagsøgeren med rette har hævet handelen. Der er tale om en handel på et teknisk område, hvor sagsøgte som den sagkyndige sidder inde med ekspertisen, hvilket skærper kravene til sagsøgte, der må undersøge, hvilke behov kunden har og orientere kunden omhyggeligt. Anlægget har indtil dato ikke fungeret i overensstemmelse med de af sagsøgeren på mødet den 15. marts 1982 i "Program for K" opstillede krav. Sagsøgte har ikke sat sig tilstrækkeligt ind i, hvilke krav sagsøgeren har stillet til anlægget, ligesom sagsøgte ikke har anvendt en af sine egne eksperter, men A, der ikke besad de nødvendige kvalifikationer til at forestå installationen af anlægget. A kendte ikke tilstrækkeligt til anlægget og fik af sagsøgte alene udleveret et standardprogram, uden at man orienterede ham om sagsøgerens specielle behov. Indkøringsperioden blev følgelig meget lang, og sagsøgeren imødekom efter leveringen sagsøgtes ændringsforslag på en række punkter uden at være forpligtet dertil. Der er tale om et handelskøb, og der foreligger derfor også en væsentlig forsinkelse, som tillige kan begrunde en ophævelse af handelen, idet det var en forudsætning, at anlægget, der er leveret i uge 18 i 1982, skulle være klar til brug den 1. juni, hvilket ikke blev tilfældet. Udover tilbagebetaling af den erlagte købesum, 136.640 kr., kræves tillige betaling af den overtidsbetaling, 9.849 kr., som sagsøgeren forgæves har afholdt til bogholderen. Beløbet kræves forrentet fra den 23. december 1982, en måned

efter at sagsøgerens advokat har krævet beløbet betalt, jvf. rentelovens § 3, stk. 2.

Til støtte for den subsidiære påstand har sagsøgeren anført, at sagsøgte må være pligtig at udbedre manglerne og betale erstatning og renter som anført i påstanden, idet sagsøgte i skrivelsen af 12. oktober 1982 har garanteret, at anlægget kunne fungere. Som det fremgår af syns- og skønsmænds erklæringer og hans forklaring under afhjemlingen kan anlægget endnu ikke fungere, og erstatningspåstanden støttes derfor på købelovens § 42, stk. 2.

Sagsøgte har til støtte for sin påstand anført, at der ikke foreligger forsinkelse i denne sag. Efter ordrebekræftelsen skulle hardware-delen og systemprogrammet leveres i uge 18 i 1982, hvilket skete. For brugerprogrammet var der derimod ikke aftalt nogen fast leveringstid. Hertil kommer, at sagsøgeren den 12. juli 1982 betalte den fulde købesum, hvorfor han ikke senere kan påberåbe sig, at leveringen var forsinket. Det efterfølgende handlingsforløb er derimod udtryk for en mangelsproblematik, der må løses efter købelovens almindelige regler, idet der ikke gælder specielle regler for levering af EDB-udstyr. Efter syns- og skønsmænds erklæringer kan der ikke siges at foreligge væsentlige mangler, men alene skønhedsfejl i form af tilvirkningjusteringer, der kan afhjælpes i løbet af en dag. Afgørende er, om åben-post-systemet er så afgjort i modstrid med sagsøgerens overfor sagsøgte tilkendegivne ønsker, at det kan begrunde en ophævelse af handelen, idet sagsøgeren undervejs har accepteret ikke at påberåbe sig andre justeringsvanskeligheder, således at sagsøgte derved er blevet afskåret fra at forsøge at afhjælpe disse vanskeligheder. Sagsøgerens ønsker kan opfyldes indenfor et tillempet åben-post-system, idet væsentlige elementer fra saldosystemet kan lægges ind i åben-post-systemet. Det må vel erkendes, at sagsøgte på et tidligere tidspunkt burde have opdaget, at det var her

problemet lå, men sagsøgeren overreagerede, da han den 5. oktober 1982 tog anlægget ud af drift. Anvendelsen af åbenpost systemet, der er et meget almindeligt brugt system, er ikke en systemfejl, og ikke i strid med aftalegrundlaget. Det kan i øvrigt i denne fase ikke være sagsøgte, der skal definere sagsøgerens EDB-behov, der blot var antydnet og ikke tydeligt fremhævet af sagsøgeren. Det er rigtigt, at der i almindelighed ikke er tid til afhjælpning indenfor handelskøb, men der er i denne sag tale om, at sagsøgte skulle tilvirke det leverede, hvorfor den almindelige regel i købelovens § 49 kun kan anvendes med modifikation. Det er oplagt, at A ikke var tilstrækkeligt kvalificeret til at løse opgaven, men sagsøgte havde de nødvendige kvalificerede folk, og de burde have haft adgang til at tage hånd om sagen. Sagsøgte, der efter afholdelsen af syns- og skønsforretningen tilbede at lade sine eksperter udbedre manglerne og betale halvdelen af syns- og skønsmkostningerne, er stadig indforstået hermed samt med at erstatte det rentetab, sagsøgeren har haft, indtil han overreagerede ved at sætte anlægget ud.

Landsretten skal udtale:

Efter syns- og skønsmandens erklæring af 29. september 1983 lægges det til grund, at EDB-anlægget ved syns- og skønsforretningen kun led af småfejl, der ville kunne afhjælpes i løbet af en dag. Selvom sagsøgte ikke tilstrækkelig grundigt havde sat sig ind i, hvilke behov og ønsker sagsøgeren havde med hensyn til EDB-anlægget og derfor havde foretaget flere forgæves afhjælpningsforsøg, findes der dog ikke herved at foreligge en så væsentlig misligholdelse, at sagsøgeren af den grund har kunnet hæve købet. Sagsøgeren, der den 12. juli 1982 betalte købesummen, findes herefter ikke at have haft grundlag for at hæve købet, hvorfor sagsøgte frifindes for sagsøgerens principale påstand. Sagsøgte har overfor sagsøgerens subsidiære påstand erklæret sig indforstået med at afhjælpe de resterende mangler ved kyndige folk samt erstatte

et rimeligt rentebeløb. Landsretten finder, at sagsøgte til-
lige bør erstatte udgiften til overtidsbetalingen til bog-
holderen, 9.849 kr. Sagsøgte vil herefter være at dømme til
at afhjælpe manglerne som påstået, således at fristen for
udbedringens fuldførelse fastsættes til den 1. juni 1986.
Det bemærkes, at civilingeniør H har erklæret sig villig til
mod sædvanligt honorar at godkende anlægget. Erstatningen
for overtidsbetaling og rentetab findes skønsmæssigt at kun-
ne fastsættes til 20.000 kr., med tillæg af renter som nede-
for bestemt. Herudover bør sagsøgte betale de under sagen
påløbne syns- og skønsomkostninger med 10.900 kr., mens sa-
gens omkostninger i øvrigt ophæves.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, S, tilpligtes inden den 1. juni 1986 at afhjæl-
pe og lade civilingeniør H godkende afhjælpningen af de mang-
ler, der er nævnt i syns- og skønsrapporten af 29. september
1983. Herudover tilpligtes sagsøgte at betale sagsøgeren, K,
20.000 kr. med tillæg af sædvanlig procesrente fra den 30.
januar 1984, til betaling sker, samt i delvise sagsomkostnin-
ger 10.900 kr.